

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900. Första Kammaren. N:o 4.

Onsdagen den 24 Januari.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Herr statsrådet grefve *Wachtmeister* aflemnade dels Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående optionsrätt till arrendet af förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Follinge n:o 2 jemte Fallsberg, en utjord, i Östergötlands län;

2:o) angående försäljning af en till förra militiebostället 1 mantal Rågsjö n:is 2 och 3 Bengts- och Larsagård i Jönköpings län hörande lägenhet;

3:o) angående försäljning af en till kronohemmanen $\frac{1}{4}$ mantal Libbetomta n:o 1 och 2 mantal Hallsta n:is 1 och 2 i Södermanlands län hörande lägenhet;

4:o) angående försäljning af tre till förra hospitalslägenheten Sättran i Östergötlands län hörande lägenheter;

5:o) angående Marma skogsskolas förflyttning från Tierps kronopark till Grönsinka kronopark m. m.;

6:o) angående försäljning af vissa delar af förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Dufvedal n:o 1 i Östergötlands län;

7:o) angående försäljning af åtskilliga till indragna militieboställen i Östergötlands län hörande lägenheter;

8:o) angående försäljning af tre till förra militiebostället 1 mantal Öfra Leberg n:o 6 Bossgård i Östergötlands län hörande lägenheter;

9:o) angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Bastuträsks jernvägsstation beläget område af kronoparken Brännheden i Norsjö socken af Vesterbottens län;

10:o) i fråga om användande af anvisadt belopp för utrotande af den s. k. trädgårdsnunnan inom Kalmar och Blekinge län;

11:o) angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

12:o) om anordnande å kronodomänen Restad i Elfsborgs län af en asyl för sinnessjuke;

13:o) med förslag till förordning om frilager m. m.;

14:o) om ändrad lydelse af § 38 i nådiga förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895;

15:o) angående ändrad ordning för upptagande i riksstaten af inkomsttiteln beviljning af fast egendom samt af inkomst; och

16:o) angående ändring af gällande bestämmelser i afseende å mått och vigt;

dels ock Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Riksdagen om förordnande af en statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 af riksdagsordningen tillkommer en ledamot af statsrådet.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Statsverkspropositionen.

Föredrogs å nyo Kongl. Maj:ts den 19 innevarande månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Herr Ljungberg: Såväl i den nu föredragna kongl. propositionen som i Kongl. Maj:ts berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sistlidne riksdag har sig tilldragit söker man förgäfvnes någon redogörelse för den viktigaste tilldragelse, som under året egt rum, nemligen den, att, sedan norska Stortinget beslutit att borttaga de svenska färgerna ur den norska handelsflaggan, vår regering har låtit promulgera detta beslut inför hela världen. Denna åtgärd är af så ödesdiger beskaffenhet, att det skulle anses allt för besynnerligt och kanske rent af oförsvarligt, om den svenska representationen, lika med regeringen, förbiginge den med fullständig tystnad. Jag har därför utbedt mig ordet för att i korthet beröra denna fråga. — Jag behöfver ej säga — ty det inses af hvar och en — huru upprörd hela svenska nationen måst känna sig af den afsigtliga skymf, som man låtit norr-männen tillfoga oss. Något sådant borde dock icke hafva varit möjligt ifrån ett folks sida, som vi allt ifrån unionens början sökt hjälpa och gagna i alla hänseenden, och särskildt hvad dess sjöfart beträffar. Vi hafva ju, på deras enträgna begäran, i många år låtit dem segla under svenska flaggans skydd nere i Medelhafvet, då de ej vågade sig dit med sin egen flagg, emedan de icke ville eller kunde betala den öfliga tributen till Barbareskerna. Vi hafva sedan, bland mycket annat, ju äfven beredt dem en ofantlig fördel genom anläggandet af Ofotenbanan, hvilken, när trafiken inom några få år hunnit utveckla sig, kommer att gifva dem många millioner om året i inkomst, utom det att denna bana kommer att i hög grad gifva lif och utveckling åt en hittills försummad norsk landsdel.

Men mer än detta, för norr-männen karakteristiska drag af otacksambhet och taktlöshet, har det smärtat och förvånat nationen, att

vår regering låtit förmå sig att gå Stortinget till handa genom den nämnda promulgationen. Som emellertid konstitutionsutskottet snart kommer att handlägga denna fråga, torde man då få tillfälle att vidare beröra det sätt, hvarpå regeringen i detta fall vårdat Sveriges intressen.

Jag skall därför blott utbedja mig att få vidröra *en* punkt i detta ämne, nemligen den, angående norska grundlagens stadgande med afseende på flaggan, enär jag tror mig kunna visa, att regeringen, i sin undfallenhet för detta stadgande, ställt sig på en allt för svag och ohållbar grund. Man har sagt: regeringen har icke kunnat handla annorlunda, än den gjort, den har haft norska grundlagen emot sig. Men hvar står det skrifvet, eller när har man någonsin förut hört, att den grundlagen skulle hafva giltighet för Sverige? Skulle icke tvärt om, vid afgörande af alla *unionella* frågor, Sverige vara *medbestämmande* eller till och med i sjelfva verket, när det gälde förhållandet till främmande magter, *afgörande*. Det uttryck i den norska grundlagens § 111, på hvilket man stödt sig, är detta "Norge har Ret til at have sit eget Coffardieflag"; men huru kan man tolka denna bestämmelse om "eget Flag" så, att icke ens ett unionsmärke skulle få vara deri insatt? Man har dock de mest autentiska förklaringar af norska auktoriteter och af Norges mest upplyste män, att ordet "eget" blott innefattar, att det skall vara en flagga, särskild från andra nationers.

Uti ett betänkande af norska regeringen af den 10 april 1844 säges det: "då *det* icke syntes komma i någon strid med bestämmelsen i grundlagens § 111, om Norges rätt att "have et eget Coffardieflag", att der i detta anbringas ett unionsmärke, som antyder dess förening med Sverige, i det flaggan därför lika fullt blifver ett eget, från den svenska handelsflaggan skiljaktigt, och då unionsmärkets anbringande i handelsflaggan samt i de öfriga flaggor, som skola representera nationaliteten, synes ganska passande och i flere hänseenden kan vara ändamålsenligt och nyttigt", så tillstyrkte regeringen unionsmärkets införande. Detsamma hade de norske medlemmarne i unionskomitéu yttrat. Men så är det äfven en annan omständighet att härvidlag taga i betraktande. Som herrarne mycket väl hafva hört af de ord ur grundlagen, jag citerat, så står der icke ett enda ord om flaggans *utseende*. Hvem skall då afgöra detta? Naturligtvis endast Konungen, och han har också använt detta prerogativ 1815 och 1821 och han begagnade det äfven 1844. Således, när Konungen förordnat, att uti denna flagga skulle finnas ett unionsmärke, så var detta fullt lagligt och kunde icke mot hans vilja rubbas. Men så kommer dertill en kanske ännu viktigare omständighet, nemligen att det fans ett aftal ingånget mellan de svenske och de norske komiterade om detta flaggmärke, och det på en ganska naturlig grund. Svenskarne voro nemligen alldeles icke benägna för att de svenska färgerna, som då voro mycket öfvervägande i den norska örlogsflaggan, blefve borttagna, utan de gingo in på denna af norrmännen yrkade eftergift endast på det vilkor, att ett unionsmärke blefve intaget i den norska både örlogsflaggan och handelsflaggan. Detta blef också aftaladt uti sammansatt

*Statsverkepro-
positionen.*
(Forts.)

statsråd och fastställt af Konungen, som utfärdade en lika lydande kungörelse om saken i båda länderna. Slutligen har äfven Stortinget erkänt detta flaggmärkes behörighet, och det var till och med så belåtet med beslutet derom, att det förklarade, att flaggresolutionen "ingaf de gladaste förhoppningar och de ljusaste utsigter för Norges och föreningens framtid". Aftalet var således så formelt, som det under dåvarande förhållanden kunde vara, och man kan med skäl fråga sig, huru många auktoriteter, man vill, att ett aftal med Norge skall genomgå för att vara giltigt. Detta har gått igenom fem, och manne icke det må anses vara tillräckligt? Det har nemligen godkänts först af unionskomitén, sedan af norska regeringen, vidare af sammansatt statsråd, så af Konungen, och slutligen af Stortinget. För öfrigt vet hvar och en af folkrätten, att internationella aftal skola *hållas*, tills de, efter ömsesidig öfverenskommelse, *upphäfv*as. Det kan derfor icke annat än förundra, att vår egen statsminister så ihärdigt förfäktat den satsen, att man icke skulle fästa afseende vid aftalet, utan endast vid den norska grundlagen. Det är verkligen besynnerligt — ty han är icke ensam om denna uppfattning — att så många här i landet äro mycket ömsinta om den norska grundlagen, på samma gång som de tänka ganska litet på sin egen. Vi hafva ju nu i sextiofem år låtit den svenska grundlagen kränkas genom det, att den norske statsministern fått tillträde till den ministeriella konseljen, en anordning, som dock icke vidtagits genom ett aftal mellan folken, utan endast genom en i samma råd fattad resolution.

Anförandet afbröts här medelst klubbslag af herr talmannen, som yttrade:

Jag anser mig böra erinra talaren om stadgandet i § 57 riksdagsordningen, som lyder: Derest af riksdagsman eller af annat utskott än konstitutionsutskottet fråga hos kamrarne väckes, att statsrådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt embete på obehörigt sätt utöfvat, böra dervid endast följande ordalag nyttjas: "det är anledning till anmärkning mot statsrådet, eller den eller den ledamoten eller föredraganden, hvarom remiss begäres till konstitutionsutskottet".

Herr Ljungberg: Med afseende å herr talmannens erinran skall jag be att få påminna om § 52 riksdagsordningen, som tillägger riksdagsman rättighet att "fritt tala och utlåta sig" i hvarje förekommande ärende. Här är det ju ej en "i kammaren väckt fråga" om åtal eller anmärkning mot en minister — i sådant fall hade talmannens erinran kunnat vara på sin plats — utan det var en allmän reflektion. Icke kan det väl vara grundlagens mening, att vi här icke skola få tala om regeringens åtgärder, ty vore det meningen, vore det bäst, att vi stannade hemma och låte regeringen ensam afgöra alla frågor. Jag fortsätter således.

Jag vill då äfven erinra om ett anmärkningsvärdt yttrande af förre statsminister Stang. Han yttrade nemligen år 1898, att "det aftal, som år 1844 blifvit träffadt mellan Sverige och Norge, i af-

seende å unionsflaggan, blifvit *fullt och helt accepterat* af Norge, som därför *saknade all rättighet att bryta det*“. Det är verkligen ett ganska egendomligt förhållande, att det från *svenska* regeringens sida säges, att detta aftal kan af Norge brytas, då deremot den *norske* statsmannen säger, att det *icke* kan brytas. Det är i sanning ett ganska unikt förhållande, som jag icke kunnat underlåta att i förbigående anmärka.

Detta från *rättslig* synpunkt. Jag tror mig med denna utredning hafva visat, att man kunnat afväpna norrmännen med att påpeka, att de i denna fråga alldeles icke hafva rätten på sin sida. Men det finnes äfven *materiella* och *ekonomiska* skäl, som bort vara talande. När ett folk ingått i statsförbund med ett annat, och det ena folket på sådan grund lemnat det andra hvarjehanda privilegier och friheter, men detta andra folk icke vill veta af denna union, utan på ett förnärmande sätt och utan förhandlingar tager bort tecknet till föreningen, så kan man väl säga, att det förstnämnda folket har rätt att tillbakahålla de förmåner, som det under andra förutsättningar lemnat. Om man sagt detta åt de norske vederbörande och låtit dem förstå, hvilka förluster de skulle komma att lida — enligt 1897 års uppgifter belöper sig norrmännens förtjenst af fraktfart på Sverige till tolf millioner kronor — så hade de utan tvifvel betänkt sig, helst den ekonomiska frågan, mera än den rättsliga, finner genklang i Norge.

Härtill kommer nu vidare den *politiska* synpunkten. Det är väl erkänt af något hvar, att det icke egentligen är genom unionens *militära* och *finansiella* krafter, som vi kunna känna oss trygga mot utlandet, utan att det snarare är genom den fasthet, som unionen kan hafva, och den endragt, de båda folken visa. Men huru skall väl detta flaggbeslut, när det promulgeras genom den svenska regeringen, i utlandet kunna uppfattas annorlunda än såsom ett bevis på, att unionen ligger i själtåget, så att man ej vidare behöfver räkna med densamma? Genom detta kungörande öppnas de bästa, de mest önskvärda utsigter för en eller annan öfvermäktig, vinningslysten stat, som tillbakahållits, så länge den sett vår förening fast och endrätig. Att detta är ytterst farligt, lär ingen kunna bestrida. Jag kan därför icke finna annat, än att vederbörande haft de mest talande skäl att afhålla sig från att vidtaga denna åtgärd.

Då man således, enligt hvad jag nu har visat, haft både rättsliga, ekonomiska och politiska grunder att anföra mot ifrågavarande tilltag från Norges sida, borde man naturligtvis äfven hafva begagnat dem, och man skulle framför allt sökt — om man icke lyckats *afstyra beslutet* — att *afvärja dess* för Sverige och unionen *skadliga följder* genom att vägra promulgation. Nu har man i stället försummat det yppersta tillfälle, som under hela unionens bestånd erjudit sig, att sätta en gräns för norrmännens obefogade och ständigt växande kraf och att visa dem, att de äro vanmäktiga utan Sveriges bistånd och goda vilja. Detta kommer att medföra ganska känbara följder för oss, och det torde icke blifva lätt att öfvertyga grannen, det vi framdeles komma att visa större fasthet. Vi komma snart att hem-

Statsverkspro-
positionen.
(Forts.)

sökas af nya angrepp, och skola vi kunna tillbakavisa dessa, tror jag, att vår regering måste handla på annat sätt, än den hittills gjort.

Herr Benedicks: Med anledning af hvad som förekommer under fjerde och femte hufvudtitlarne i den kongl. statsverkpropositionen, tillåter jag mig att yttra några ord.

I dessa dagar, då vi bevittna, hurusom ett litet folk med sådan framgång kämpar mot en stormagt, må det väl gifvas för oss en särskild anledning att hysa goda förhoppningar om, att också vi en gång, i fall vi råkade i samma belägenhet, skulle kunna på samma sätt bestå. Men, mina herrar, det folk, hvars strid vi nu på afstånd följa, har i årtal väl förberedt och på allt sätt rustat sig för den eventualitet, som inträffat.

Tanken går då helt naturligt tillbaka till oss sjelfva och huru det i detta afseende förhåller sig med vårt eget kära fosterland. Ty värr finna vi då endast *ansatser*, ansatser visserligen på många håll, men ändock icke gjorda med det allvar, som möjligen situationen just för närvarande kräfer. Jag vill icke här ingå på alla de oroande tecken, som under sistlidet och äfven under innevarande år visat sig ifrån vår östra granne. Det är dock ett gif akt!, som jag hoppas ej måtte ohördt förklinga för svenska folket. Jag vill åtminstone, hvad mig beträffar, ifrån mina axlar afvältra denna börda af tungt ansvar, och jag vill åtminstone hafva sagt ut min mening här, så att, i fall, hvilket Gud förbjude, vårt fosterland en dag skall nödgas försvara sig mot en öfvermäktig granne, det icke må kunna sägas, att vi icke gjort allt, som kunnat göras, för att vi ur denna strid må kunna framgå med seger och med bevarad sjelfständighet.

Hvad då först sjelfva organisationen angår, så hade jag väntat, att åtminstone nu, efter en tid af åtta år från den urtima Riksdagens beslut, något skulle hafva vidgjorts, för att det svenska folket skulle ikläda sig den allmänna värnpligten med fullständig öfning. Men hur står det väl till nu? Vi hafva en armé med för litet befäl och för liten öfning. Vi hafva icke ens ännu efter åtta års väntan fått organisationen af den tredje bataljonen till stånd. Huru förhåller det sig med de nödiga öfningarna? Vi se i år å nyo upprepadt ett exempel derpå, fast i betydligt minskad skala — det är, som skulle en viss fruktan föresväfva vederbörande att icke komma med för stora siffror, när det gäller en så vigtig sak som en försöksmobilisering: Den har krympt i hop till dimensioner, hvilka jag fruktar icke skola gifva fullständigt vederlag för hvad man dermed afser.

Ser man vidare på den utrustning, som erfordras för att förse armén med nödiga vapen och krigsförnödenheter, så mötas vi äfven här af en ganska sorglig bild. Hvad vapnen angår, så veta vi väl, huru illa den frågan utfallit. Vi hafva satt vår tillit till statens verkstäder, och denna tillit har i betydlig grad blifvit besviken. Jag vill hoppas och tror, att förhållandet i detta afseende skall bättras, men ingen vet, hvad den försuttna tiden kan komma att kosta Sverige. Om vederbörande här haft något större vyer, så skulle vi nu, i stället för att vi nu blott hafva *en* fabrik för handvapentillverkning, haft

tre sådana, och det hade då funnits större förutsättningar för att armén vid hastigt inträffande behof kunnat få det erforderliga vapenförrådet fylldt. Hvad jag vidare saknar i statsverkspropositionen är upplysning om de behöfliga krigsförnödenheter, hvilka ty värr måste importeras ifrån utlandet, när det gäller. Huru det går med dessa, derpå hafva vi färskt exempel uti det engelska beslagttaget af tyska fartyg, som antogos vara befraktade med krigsförnödenheter. Jag talar icke här såsom protektionist, utan med uteslutande hänsyn till, hvad vårt lands försvar kräver. Vi behöfva alla dessa fabriker, som skola göra vår armé krigsduglig, vi behöfva dem inom vårt eget land och fullt i gång, men det kräver en lång tid, derom hafva vi redan haft erfarenhet.

Vid granskningen af samma hufvudtitel finner jag vidare, att krigsministern afstyrkt generalfälttygmästarens framställning om ett nytt snabbskjutande artilleris anskaffande på fyra år; krigsministern har i stället föreslagit anskaffningstiden till sex år; men finnes väl den allra ringaste säkerhet för att vi icke behöfva detta vapen redan inom de närmaste fyra åren? Jag ser icke något annat skäl anfördt mot denna generalfälttygmästarens framställning, än att det äfven finnes andra behof, som skola tillfredsställas. Men då frågar jag, när skola väl de nödiga behofven tillfredsställas, om icke å en tid, då statens kassa sväller af ett för vårt land hittills ej anadt öfverflöd? Om man ej nu vidtager dylika nödvändiga försvarsåtgärder, när skola de väl då göras?

Äfven saknas i den kongl. propositionen eller finnes der icke vidrördt ett krigsredskap, som redan länge varit infördt i andra nationers arméer, men som vi ännu sakna, nemligen ballonger för rekognoseringsändamål. Dessa borde väl äfven kunna tillverkas inom landet, så att vi äfven här, när så behöfves, kunna stå rustade.

Hvad nu det flytande försvaret angår, så har man ju gjort de största ansatser i den vägen, men dock får jag för min del säga, att ännu saknas en mycket viktig sak, försök att åstadkomma undervattensbåtar. Dylika försök borde icke blifva mycket dyrbara. Ut i ett land, som fostrat en Chapman, en Polhem, en John Ericson m. fl., just i ett sådant land böra väl dylika försök bringas å bane, helst derigenom möjligen större utgifter för försvaret i den vägen kunde undvikas, i fall man dermed lyckades.

Jag vill vidare föra tanken på det fasta försvaret. Äfven der har man stannat vid ansatser. Här hafva vi digra komitébetänkanden, men föga åtgjordt. Således, mina herrar, hvart vi vända våra blickar, sker det icke med någon känsla af tillfredsställelse öfver hvad som är gjordt, utan med en mer eller mindre oviss förhoppning om, att något kommer att göras.

Hvilkens är då felet till det nuvarande tillståndet i afseende å vårt försvarsväsen? Jo, säkerligen både regeringens och Riksdagens. Regeringen har icke gått fram med den kraft, som vederbort, och har icke lagt in all sin pondus i vågskålen för detta viktiga mål. Detta har den deremot gjort, då det gäلت endast ekonomiska frågor utan något lifsintresse för vårt land. Regeringen hade bort med sina

Statsverks-
propositionen.
(Forts.)

anslagsfordringar komma före Riksdagen och hade bort upplysa landet om hvad som för dess säkerhet och försvar kräfvades. Riksdagen har visserligen under många och långa år underlåtit att bevilja de anslag, som vederbort, jag måste erkänna detta; men å andra sidan måste påpekas, hurusom en friskare vind synes vilja blåsa äfven uti Riksdagen. Jag erinrar om den motion för försvarsändamål, hvilken väcktes inom denna kammare och af Riksdagen bifölls. Om ej denna motion framkommit, skulle vårt försvar icke på långt när i denna stund kunnat uppvisa den icke allt för sorgliga bild, som det nu företer.

Hans excellens herr statsministern Boström: Det fäldes af den siste talaren några ord, hvilka jag icke anser mig böra med tystnad förbigå. Han började sitt anförande med att tala om, huru han vid genomläsandet af fjerde och femte hufvudtitlarna i den kongl. statsverkspropositionen kände sig besviken och att han saknade hos regeringen det allvar, som varit önskligt. Jag kan ju för min del icke ingå i bedömande af den saken, det tillkommer ytterst Riksdagen. Men det tror jag mig kunna hoppas, att man ej med fog kan förebrå regeringen brist på allvar i sina framställningar, vare sig de nu gäلت fjerde eller femte hufvudtitlarna eller några andra ärenden.

Vidare yttrade sig talaren om den politiska situationen och förmenade, att särskildt förhållandet till vår granne i öster lemnade åtskilligt öfrigt att önska. Jag ber att i detta afseende endast få hänvisa till trontalet vid Riksdagens öppnande.

Talaren klagade vidare öfver arméns ledning och att så litet funnes utträttadt för vårt försvar; trots att åtta år hade gått, sedan 1892 års förbättrade härordning genomfördes, återstode ännu så mycket att göra. Jag tror, att ingen skall kunna förneka, att det under denna tid pågått ett jag kan säga rastlöst arbete inom detta område, men det är väl alldeles gifvet, att, då så litet förut fans utträttadt och så mycket var att göra, allt icke kunnat ske på en gång.

Vidare klagade talaren öfver att Kongl. Maj:t för artilleriet icke begärt så mycket, som generalfälttygmästaren ifrågasatt. Ingen kan mera än regeringens egna ledamöter beklaga, att så icke kunnat blifva förhållandet, men det torde ej vara svårt att förstå, att när de olika afdelningscheferna inkomma med sina framställningar om allt hvad de anse vara af nöden, måste regeringen söka att medla och jemka, och det kan då icke undvikas, att mången gång ett eljest önskvärdt anslag icke kunnat äskas i hela dess utsträckning.

Talaren anmärkte slutligen, att regeringen hade bort upplysa Riksdagen om allt, som vore för försvaret behöfligt. Jag vågar påstå, att detta har regeringen gjort. Riksdagen har erhållit fullständiga upplysningar om hvad som erfordras för det fasta försvaret, för intenduren likasom för försvaret i öfrigt.

Herr Sandberg: Att embets- och tjänstemän, åtminstone inom de lägre lönegraderna, under nu rådande förhållanden äro i behof af dyrtidstillägg, torde väl knappt af någon kunna förnekas. Men jag

känner det som en pligt att, huru illa det än månde komma att ljuda i mångas öron, här offentligen uttala, hvad jag tror vara en obestriddig sanning, nemligen att embets- och tjänstemäns ekonomiska obestånd allt för ofta härleda sig från att de försökt flyga högre, än vingarna bära, sträckt ut fötterna längre, än skinnfällan räcker. Staten kan omöjligen gifva sina tjänstemän så stora löner, att de derigenom sättas i stånd att i lefnadssätt täfla med direktörer i banker och andra bolag, bankirer, större köpmän och industriidkare. Hvarje sträfvande i sådan rigtning för ovilkorligen med sig dels en orolig äflan att skaffa sig extra inkomster, dels skuldsättning, båda delarne icke utan ett skadligt inflytande på den egentliga tjänstens behöriga skötande.

*Statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Det är fortfarande min orubbliga öfvertygelse, att enskilda personer lika litet som kommuner och stater utan ekonomiskt oberoende omöjligen kunna vara fullt sjelfständiga. Att stiftarne af vår nu gällande riksdagsordning lade synnerligen stor vikt på, att de personer, hvilka väljas till riksdagsmän, skulle vara ekonomiskt oberoende, synes mig tydligen framgå af de vilkor, som äro stadgade för valbarhet till såväl Första som Andra Kammaren, dervid jag särskildt vill påpeka det så mycket förkättrade 800-kronors-strecket. Att detta syftemål i allt för många fall ej uppnåtts, är en sorglig sanning, men om så skett och om vår Riksdag varit uteslutande sammansatt af fullt sjelfständiga män, de der icke låtit sig påverkas hvarken från ena eller andra hållet, så skulle enligt min öfvertygelse många beslut hafva utfallit annorlunda, än nu skett.

Att i en tid sådan som vår, hvars främsta trosartikel synes vara, att skuldsättning är liktydig med skapande af rikedom, yttra något om nyttan och klokheten af att midt i öfverflödet iakttaga sparsamhet, skulle vara alldeles ändamålslost. Allt, hvad jag uti detta rika ämne möjligen kunde hafva att säga, vore ett tal stick i stäf mot tidens anda, hvilken är långt starkare än allt förnuft.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades den kongl. propositionen jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena till statsutskottet.

Föredrogs och godkändes Riksdagens kanslideputerades memorial n:o 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet justitieombudsmannens vid innevarande riksdag afgifna embetsberättelse.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, denna dag aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående optionsrätt till arrrendet af förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Follinge n:o 2 jemta Fallsberg, en utjord i Östergötlands län;

2:o) angående försäljning af en till förra militiebostället 1 mantal Rågsjö n:is 2 och 3 Bengts- och Larsagård i Jönköpings län hörande lägenhet;

3:o) angående försäljning af en till kronohemmanen $\frac{1}{4}$ mantal Libbetomta n:o 1 och 2 mantal Hallsta n:is 1 och 2 i Södermanlands län hörande lägenhet;

4:o) angående försäljning af tre till förra hospitalslägenheten Sättran i Östergötlands län hörande lägenheter;

5:o) angående Marma skogsskolas förflyttning från Tierps kronopark till Grönsinka kronopark m. m.;

6:o) angående försäljning af vissa delar af förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Dufvedal n:o 1 i Östergötlands län;

7:o) angående försäljning af åtskilliga till indragna militieboställen i Östergötlands län hörande lägenheter;

8:o) angående försäljning af tre till förra militiebostället 1 mantal Öfra Leberg n:o 6 Bossgård i Östergötlands län hörande lägenheter;

9:o) angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Bastuträsks jernvägsstation beläget område af kronoparken Brännheden i Norsjö socken af Vesterbottens län;

10:o) i fråga om användande af anvisadt belopp för utrotande af den s. k. trädgårdsnunnan inom Kalmar och Blekinge län;

11:o) angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar; och

12:o) om anordnande å kronodomänen Restad i Elfsborgs län af en asyl för sinnessjuke.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, under sammanträdet aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till förordning om frilager m. m.;

2:o) om ändrad lydelse af § 38 i nådiga förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895; samt

3:o) angående ändrad ordning för upptagande i riksstaten af inkomsttiteln beviljning af fast egendom samt af inkomst.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts denna dag aflemnade nådiga proposition till Riksdagen angående ändring af gällande bestämmelser i afseende å mått och vikt.

Upplästes och lades till handlingarna Kongl. Maj:ts under dagens sammanträde aflemnade nådiga skrifvelse till Riksdagen om förordnande af en statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 af riksdagsordningen tillkommer en ledamot af statsrådet; och skulle underrättelse om denna nådiga skrifvelses innehåll genom utdrag af protokollet meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hafva inseende öfver Riksdagens kansli.

Aflemnades följande motioner:

n:o 3, af herr *von Möller*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af fullständig plan för beredande af vård åt sinnessjuke;

n:o 4, af herr *Ehrenborg*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändrade bestämmelser i fråga om lån ur odlingslånefonden m. m.;

n:o 5, af friherre *Klingspor*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om meddelande af mera betryggande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges kontanta medel och värdehandlingar;

n:o 6, af herr *Almén* m. fl., angående pension åt professor Lars Fredrik Nilsons enka Alva Nilson, född Forsman;

n:o 7, af herr *Bruzelius*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag i syfte att bereda armén ökad tillgång på reservbefäl; och

n:o 8, af herr *Benedicks*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om inrättande af en undersöknings- och experimentalanstalt för jordbruksändamål m. m.

Dessa motioner blefvo hvar för sig på derom framställda yrkanden bordlagda.

Upplästes följande inkomna skrifvelse:

Till herr talmannen i Riksdagens Första Kammare.

Svenska Slöjdföreningen, som anordnar en större utställning af konstslöjd- och konstföremål från Carl XIV Johans tid, hvilken kommer att öppnas i närvaro af Hans Maj:t Konungen och den kungliga familjen lördagen den 27 dennes kl. 12 middagen, får härmed vördsamt anhålla, att herr talmannen behagade till kammaren framföra slöjdföreningens vördsamma inbjudning att vid detta tillfälle närvara.

Utställningen hålles i k. akademien för de fria konsternas byggnad.

Å Svenska Slöjdföreningens vägnar
Pehr Ehrenheim.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Wester* under 12 dagar fr. o. m. den 25 innevarande januari;
 grefve *Lewenhaupt* under 14 dagar fr. o. m. den 25 innevarande
 januari;
 herr *Lithander* under 14 dagar fr. o. m. den 27 innev. januari;
 ” *Paulson* ” 14 ” ” ” 27 ” ”
 friherre *Trolle* ” 14 ” ” ” 27 ” ”
 herr *Sörensson* ” 14 ” ” ” 29 ” ”
 ” *Tham, Sebastian* ” 21 ” ” ” 29 ” ”
 friherre *Alströmer* ” 21 ” ” ” 29 ” ”
 herr *Danckwardt-Lillieström* från denna dag till den 16 näst-
 kommande februari.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 1,04 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 25 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr statsrådet *Annerstedt* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete och till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken;

2:o) med förslag till lag om straffregister;

3:o) med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen;

4:o) med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 § i förordningen den 21 mars 1884 angående kungörande af tiden för allmänna tings-sammanträden i vissa domsagor samt för avslutande af ting;

5:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af 3 § i lagen den 10 juli 1899 om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats af embets- eller tjänsteman;

6:o) med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 13, 14 och 21 §§ strafflagen; samt

7:o) angående upplåtelse af ett för gaturegulering erforderligt område invid länsfängelset i Kristianstad.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet följande under gårdagen bordlagda motioner:

n:o 3, af herr *von Möller*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af fullständig plan för beredande af vård åt sinnessjuke; och

n:o 4, af herr *Ehrenborg*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändrade bestämmelser i fråga om lån ur odlingslånefonden m. m.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den af friherre *Klingspor* afgifna, sistlidne dag bordlagda motion, n:o 5, angående skrifvelse till Konungen i fråga om meddelande af mera betryggande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges kontanta medel och värdehandlingar.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda, under gårdagen bordlagda motioner:

n:o 6, af herr *Almén* m. fl., angående pension åt professor Lars Fredrik Nilsons enka Alva Nilson, född Forsman;

n:o 7, af herr *Bruzelius*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag i syfte att bereda armén ökad tillgång på reservbefäl; och

n:o 8, af herr *Benedicks*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om inrättande af en undersöknings- och experimentalanstalt för jordbruksändamål m. m.

Afgåfvos följande motioner:

n:o 9, af herr *Anderson, Albert*, m. fl., angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ny organisation af landt- och sjöförsvaret;

n:o 10, af herr *Björlin*, om anslag för anordnande af telefonförbindelse mellan Gotland och fasta landet;

n:o 11, af friherre *Klingspor*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändrade bestämmelser om arfskatts uttagande från fideikommitterad egendom;

n:o 12, af herr *Persson, Nils*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om djupborrningar i södra Sverige; och

n:o 13, af *densamme*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om nedsättning i frakten å statens jernvägar för brännorf, torfströ och torfkol.

Dessa motioner blefvo hvar för sig, på derom framställda yrkanden, bordlagda.

Föredrogs och bordlades Kongl. Maj:ts denna dag aflemnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete och till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, under sammanträdet aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till lag om straffregister;

2:o) med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen;

3:o) med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 § i förordningen den 21 mars 1884 angående kungörande af tiden för allmänna tings-sammanträden i vissa domsagor samt för afslutande af ting;

4:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af 3 § i lagen den 10 juli 1899 om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats af embets- eller tjänsteman; och

5:o) med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 13, 14 och 21 §§ strafflagen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts under dagen aflemnade nådiga proposition till Riksdagen, angående upplåtelse af ett för gatureglering erforderligt område invid länsfängelset i Kristianstad.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade:

Då den nu afgifna kongl. propositionen med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. är af stor och afsevärd betydelse, och då statsutskottet redan är öfverhopadt af arbete och kommer att ytterligare få att behandla viktiga ärenden, tillåter jag mig hemställa, att kammaren behagade för sin del besluta tillsättande af ett särskildt utskott för ifrågavarande propositions behandling och att utskottet skall bestå af sju ledamöter från hvardera kammaren äfvensom att, för den händelse detta utskott kommer att af Riksdagen beslutas, kammaren skall deri insätta tre suppleanter.

På gjord proposition beslöt kammaren för sin del, att för behandling af Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition skulle tillsättas ett särskildt utskott, bestående af sju ledamöter från hvardera kammaren;

och skulle jemlikt § 37 mom. 1 i riksdagsordningen Andra Kammaren inbjudas att i detta beslut förena sig med Första Kammaren.

Vidare beslöts att, i händelse kamrarne enades om tillsättande af ett särskildt utskott för nyssnämnda propositions behandling, i detta utskott skulle väljas tre suppleanter från Första Kammaren.

Torsdagen den 25 Januari.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

 Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Benedicks</i>	under	14	dagar från denna dag,
” <i>Sanne</i>	”	14	”
” <i>Dieden</i>	”	14	” från den 29 innevarande januari
friherre <i>Lagerbring</i>	”	21	” ” ” ” ” ”

Kammaren åtskildes kl. 2,32 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna.*

Lördagen den 27 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollen för den 19 och 20 i denna månad.

Anmälles och bordlades:

statsutskottets memorial n:o 1, med de till innevarande riksdag afgifna berättelser dels af fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning samt dels af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret angående det dem lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken; äfvensom

bankoutskottets memorial n:o 1, med öfverlemnande af fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet afgifna berättelse.

Aflemnades följande motioner:

n:o 14, af herr *Dahlberg* om borttagande af tullen å icke rökt fläsk;

n:o 15, af herr *Ridderbjelke*, om utsträckning af tiden för de värnpligtiges öfningar;

n:o 16, af *densamme*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändrade bestämmelser rörande det indelta manskapets tjenstetid;

n:o 17, af herr *Hansson* m. fl., om beredande af rätt för jernvägspersonal vid Vestkustbanan till pension i likhet med statens öfriga jernvägstjenstemän och betjente;

n:o 18, af herr *Östberg* och greve *Hamilton*, med förslag till ändrad lydelse af 6, 7 och 8 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897;

n:o 19, af herr *Berg*, *Gustaf Axel*, angående sammanfattning och tryckning af gällande bestämmelser rörande vissa donationer och stiftelser;

n:o 20, af herr *Persson*, *Nils*, om tull å kopparfabrikat;

n:o 21, af herr *Wieselgren*, om anslag till Nordiska museet;

n:o 22, af *densamme*, angående frihet för akademier m. fl. inrättningar från stämpelafgift för donerade medel; och

n:o 23, af herr af *Burén*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om inhemsk tillverkning af jernvägs-skenor m. m.

Dessa motioner blefvo, hvar för sig, på derom framställda yrkanden bordlagda.

Upplästes ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 28, utvisande, att nämnda kammare antagit Första Kammarens inbjudning om tillsättande af ett särskildt utskott för behandling af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete och till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken.

Härefter föredrogs å nyo och hänvisades ifrågavarande proposition till det särskilda utskott, kamrarne sålunda beslutit tillsätta.

Motion i fråga om förslag till ny organisation af landt- och sjöförsvaret.

Föredrogs den af herr *Anderson, Albert* m. fl. väckta, den 25 i denna månad bordlagda motion, n:o 9, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ny organisation af landt- och sjöförsvaret.

Friherre von Kræmer: Ett yttrande vid remiss af en motion bör kanske aldrig vara långt, och allra minst kan det vara skäl att vara mångordig nu med den mera glest besatta kammaren och vid den jemförelsevis långt framskridna tiden på dagen. Jag skall således förbigå alla de betraktelser, som hos mig uppstått med anledning af motionärernas känsliga inledning till motionen. Så mycket vill jag blott, i anledning af att i denna början af motionen talas om svårigheten att besätta numren i våra värfvade arméer, anmärka, att hvad angår den ena af dessa värfvade arméer, eller som den förr kallades, "indelta armén", så äro vakanserna der någonting öfvergående, hvarje år återkommande, men inom året alltid afhjelpat; och detta är helt naturligt, emedan myndigheterna, ifall rust- och rotehållarne skulle brista i fullgörande af rekryteringskyldigheten, hafva rättighet att på deras bekostnad verkställa rekryteringen.

Hvad åter beträffar vakanserna vid den andra värfvade armén, den egentligen så benämnda, har jag nu i flera år följt med deras upp- och nedgående, och den sista underrättelse jag har är för den 1 juli 1899. Jag har funnit af jemförelsen mellan alla dessa års-uppgifter på vakanserna, att i dem just icke ligger någonting oroande. De sväfva kring en och samma siffra och hvarken mycket stiga eller aftaga i det hela. Såsom en ringa bråkdelen af vårt försvar äro de verkligen ingenting att tala om. De sväfva mellan elfva och tolf hundra, hvilka naturligtvis vid krigsutbrott eller vid mobilisering för

annat ändamål lätt kunna fyllas med för icke länge sedan afskedadt f. d. stamanställdt manskap.

Men hvad nu angår sjelfva dessa vakanser, hvilka i alla fall äro beklagliga, förvånar det mig, att man kan förvåna sig öfver dem, när man besinnar de snart sagdt usla aflöningsvilkor, som bjudas dessa värfvade trupper. För större delen af dessa trupper — vid lifgardesregementena t. ex. — uppgår aflöningen till 8 kronor i månaden och 40 kronor vid antagandet, såvida icke derifrån afdrages någon del för värfningskostnad; således i bästa fall 136 kronor om året! Mina herrar, hvad är detta under nutida förhållanden, då en duglig arbetare lätteligen kan under årets lopp förtjena mer än dubbelt detta belopp? Härtill kommer att han då är en oberoende man. Och jag vill särskildt påpeka, att under *två hela månader* om året är han aldeles fri — jag menar under sön- och helgdagar. Den stamanstälde soldaten, är deremot äfven under sön- och helgdagar ofta tagen i anspråk för vaktgöring, eller, om icke för annat, så för kyrkparad m. m. Jag finner således ingenting underligt uti, att vid dessa truppförband vakanser uppstå; men jag finner tillika gifvet, att detta kunde afhjelpas, och derjemte andra brister, som af motionärerna äro påpekade, såsom t. ex. att detta stammanskap icke är förstklassigt. Allt detta, säger jag, kunde afhjelpas genom högre aflöning; och då det icke är fråga om större stam än något öfver 11,000 man, vore detta säkert afhjelpat med några hundra tusen kronor om året, eller kanske en million, hvilket visserligen är mycket penningar, men med våra nu varande budgetförhållanden ej oöfverkomligt.

För detta pris finge man denna värfvade stam till en elitcorps, kanske till underbefälsämnen.

Särskildt vill jag nämna, att infanteridelen borde uppdrivas till verkliga *skarpsskyttar*, en egenskap, som i det nu pågående kriget har visat sin afgörande och förskräckliga verkan.

Men som sagdt, jag vill icke uppehålla mig vid vidare betraktelser om motionens inledning, utan öfvergår direkt till hvad jag ville säga om motionens sjelfva innehåll. Mig synes då, att den först och främst ännu allt jemt kan sägas vara för tidigt väckt. 1892 års ändrade härordning är ännu icke genomförd, såsom jag nästlidet år tillät mig påpeka, och detta kommer icke i så viktiga delar som full ersättning åt de rust- och rotehållsskyldige och dermed sammanhängande full afskrifning af grundskatterna att inträffa förrän år 1904. Det synes mig således, att den är *för tidigt väckt*.

För det andra synes det mig, att den är temligen *öfverflödig*, ty utan att anföra en del offentliga hemligheter, som bestyrka, att ett sådant förslag är i görningen och utan tvifvel nästa år kommer till Riksdagen, utan att vilja, som sagdt, anföra några sådana allmänna hörsagor, vill jag blott citera ett yttrande, som är af officiel natur, nemligen statsrådets och chefen för landtförsvarsdepartementet yttrande i bilagan till 4:de hufvudtiteln, angående den föreslagna försöksmobiliseringen. Han säger der på sidan 128 bland mycket annat:

“I afseende på tiden för försöksmobiliseringens utförande har t. f. chefen för generalstaben framhållit önskvärdheten af, att försöket

Motion i fråga om förslag till ny organisation af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

Motion i fråga
om förslag till
ny organisa-
tion af landt-
och sjöför-
svaret.
(Forts.)

komme till stånd redan under innevarande år; och med hänsyn der- till, att de värdefulla lärdomar, som äro att hemta från detsamma, böra så fort som möjligt få göra sig gällande i de förslag till införande af förbättringar i vårt härväsende, som förestå, tvekar jag icke att på det lifligaste tillstyrka framställningen äfven i denna del.“

Det är således alldeles tydligt, att sådana förslag snart äro att vänta. Då finner jag icke något skäl, hvarför vi här nu skulle besluta om en skrivelse till Kongl. Maj:t och begära något, som i alla fall utan tvifvel kommer.

Vidare ber jag att få påpeka, att, i händelse motionärernas skrivelse — jag skulle nästan vilja säga *mot förmodan* — blefve af Riksdagen antagen, så synes det mig, att Riksdagen nästa år, då ett sådant förslag från Kongl. Maj:t förelägges, kommer att befinna sig i en temligen generad ställning — den har så att säga *bundit händerna på sig sjelf*.

Ett förslag till ny härordning, mina herrar, består icke blott af nya stora principer om den allmänna skyldigheten att försvara sitt fosterland, nej, om dessa stora principer kan man nog lätt komma öfverens, utan det består af en mängd detaljer och om dessa uppstå vanligen lika många olika meningar som hufvuden. Jag minnes t. ex. lifligt 1892 års urtima riksdag och dess särskilda utskott. Nästan alla utskottets medlemmar voro ense om bifall till förslaget, men i sista stunden höll det på att komma i detaljfrågor nästan lika många reservationer som medlemmar i utskottet! Lyckligvis afhjelpes detta; annars hade förslagets öde snart varit afgjort. Jag tror således, att det vore vida försigtigare att hafva händerna fria nästa år, när förslaget kommer, så att man icke blott i fråga om de stora principerna, utan äfven i afseende på detaljerna har frihet att bestämma sig. Om nu Kongl. Maj:t eller utskottet vid behandlingen af ett sådant förslag t. ex. skulle föreslå, att, äfven vid en mycket längre tjenstgöring än den nuvarande, 50-öres aflöningen till manskapet skulle fortfara — jag undrar, huru det då skulle gå med enigheten bland dem, som här undertecknat och förklarat sig villiga att instämma i skrivelseförslaget?! Jag för min del tror att, så föga riktig denna aflöning måhända i princip är, torde den dock, sedan den en gång blifvit införd, oafvisligen komma att bibehållas, äfven när fråga blir om längre tjenstetid.

Slutligen tycker jag, att motionen är ytterst *ofullständig* och detta just i dess viktigaste punkt, ty skall fråga blifva om vårt härväsendes byggande enbart på den allmänna värnpligten, med borttagande af stammen, då är just hufvudpunkten, huru lång tid vi vilja bevilja för de värnpligtiges öfningar, sedan stammen blifvit afskaffad. Om den frågan komma säkert otaligt många olika meningar att uppstå. Frågade man *nu* de militära auktoriteterna, skulle de utan tvifvel svara: “Vi äro nöjda med 10 $\frac{1}{2}$ månader.“ Det har sagts både konversationsvis och offentligt.

År 1892 hörde jag ända till öfverflöd: finge man bara de nittio dagarna, så skulle man vara nöjd. Men knappt hade man fått dem, förrän man tyckte, att de voro otillräckliga, och troligtvis var detta påstående mycket riktigt; men jag hemställer ändå, äfven om

man efter några år — ty nästa riksdag får man väl icke ett dylikt förslag att gå igenom — finge beviljade 10 1/2 månaders öfning för de värnpligtige, om icke de militära auktoriteterna, genast sedan denna utsträckta öfningstid vore beviljad, skulle anmärka, *och det med rätta*, att den vore fullkomligt otillräcklig. "Huru vill man", skulle de säga, "att 10 1/2 månaders värnpligtige, i synnerhet då öfningarna äro förlagda till största delen till en otjenlig årstid, då man mycket litet är i tillfälle att praktiskt öfva folket, huru vill man, att så ofullständigt öfvade värnpligtige, utan stöd af stamtrupp", (den vore då borttagen) "skola med framgång kunna möta andra länders tre till fem år öfvade soldater?"

Motion i fråga om förslag till ny organisation af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

Jag säger, att ett sådant påstående vore "rättmätigt". Det är derför jag vågar påstå, att herrar motionärers framställning om grundande af stam blott på värnpligtige är ytterst ofullständig, då man icke det minsta klargör hufvudpunkten, huru lång öfning i så fall skulle bestås den värnpligtige. Med ett så obestämdt förslag kan man nog få ihop ett "samlingsparti" för en skrifvelse — derom är icke fråga — men vid afgörandet upplöser sig detsamma såsom en hägring!

Slutligen, ehuru med en viss betänksamhet, måste jag framkasta en fråga: har man tänkt på hvad för *vederlag*, som man vill bjuda för en sådan härordning, grundad enbart på allmän värnpligt? — Dervid duger det icke att komma och bjuda på afskaffandet af indelningsverket, ty det är i sjelfva verket afskaffadt, när rust- och rotehållarna om ett par år få full ersättning. Ännu mindre duger det att komma med afskrifningen af grundskatterna, hvilken går sin jemna gång. Nej, det fordras någonting nytt, någonting helt annat. Jag vill icke nämna något, men hvar och en torde veta, hvad det är, som kommer att fordras!

Jag väntar mig nu visserligen en hel störtskur interjektioner: "Skulle något vederlag kunna fordras för fullgörande af skyldigheten att försvara sitt land?" "Vederlag för att gå man ur huset, när det gäller fäderneslandets oberoende" m. fl., m. fl. patriotiska uttryck af grannaste sort!

Jag måste dock komma med ännu en fråga: Är det någon af herrarna, som inom sig upprigtigt tror, att det icke blir nödvändigt att bevilja något *vederlag*?

Jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få medfölja motionärernas förslag till det utskott, dit motionen blifver remitterad.

Herr Anderson, Albert: Det gläder mig mycket att erfara, att den föregående ärade talaren icke är blind för bristerna uti vår nuvarande härorganisation. Han har särskildt erkänt, att ett ingalunda obetydligt antal vakanser finnes vid den af staten värfvade armén, och att sådana äfven finnas i den del af armén, som värfvas af enskilde jordegare. Deras förekomst är naturligtvis af stor betydelse och försvagar i hög grad den närvarande härordningen. Han talade om den låga aflöningen vid gardena; det är naturligtvis äfven denna omständighet som gör det svårt att fylla lyckorna. Äfven erkände han, om också i förbigående, att en del af manskapet vore väl ungt. För min

Motion i fråga om förslag till ny organisation af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

del har jag säker underrättelse om, att vid åtskilliga af de af staten värfvade regementena antagas ynglingar, som ännu icke hafva fulla kropps krafter, och hvilka omöjligen skulle kunna stå ut med ett fälttågs mödor. Om också den ärade talaren erkände, att vårt nuvarande försvar är bristfälligt, vill han dock, så vidt jag kunnat fatta hans anförande, icke göra något, vare sig öfvergå till motionärernas förslag, eller göra den nuvarande härordningen mer effektiv. Om jag icke kände den ärade talaren så väl, om jag ej högaktade och vördade honom såsom jag gör, skulle jag tro, att han vore försvarsnihilist. Den del af armén, som värfvas af jordegare, består visserligen af mera moget folk, men en stor del deraf är alldeles för mogen, af 50 års ålder och derutöfver. Huru vill man då, med den exercis, som med de nya gevären måste öfvas, huru kan man hoppas, att de skola kunna röra sig tillräckligt ledigt, tillräckligt fort för att skydda sig sjelfva och bjuda fienden spetsen? Den ärade talaren har vidare sagt, att förslaget är för tidigt väckt. Jag erinrar honom då derom, att redan 1873 års Riksdag skref till Kongl. Maj:t och uttalade såsom sin åsigt, att härordningen borde uteslutande byggas på grunden af allmän värnpligt. Tillika ansåg den ärade talaren, att vakanserna inom stammen lätteligen kunde fyllas vid ett krigsutbrott. Det vågar jag betvifla; skall det legas och ske genom frivilligt aftal, går det icke, äfven om det skulle lyckas, hafva de, som då inträda i stammen, icke fått den öfning, som fordras för att kunna försvara landet.

Vidare har den ärade talaren sagt, att motionen vore ofullständig. Jag anhåller att få fästa uppmärksamheten derpå, att hvad motionen äsyftar är att hos Kongl. Maj:t anhålla om utredning och förslag, och man må väl vänta med preciserandet af särskilda bestämmelser, till dess ett sådant förslag utarbetats och man får se, hvart det bär i afseende på kostnaderna.

Jag anhåller, att också mitt yttrande måtte få åtfölja motionen.

Friherre Palmstierna: Då jag instämt i motionens syfte, anhåller jag, i anledning af den förste talarens yttrande, att få säga några ord och derigenom komplettera det anförande, som nu afgifvits.

Det var nyss fråga om vakanserna vid den värfvade armén; dessa vakanser, som äro både många och oroväckande, kunna naturligtvis icke vid krigsutbrott ersättas genom före detta stamsoldater, ty dessa äro vid en mobilisering redan inräknade, hvar och en på sin plats, der de äro mycket väl behöfliga såsom stammanskap. Men dessa vakanser äro, om jag så får säga, angifna mycket för få, ty för att erhålla manskap har man, såsom nyss påpekades, varit tvungen att antaga allt för unga personer. Af ynglingar i 17-, 18-års-åldern, sjelfva växtåren, kan man aldrig just under denna tid få ut så mycket som man fysiskt och intellektuelt kan få ut af 21 års personer. Detta allt skulle enligt den förste talarens åsigt kunna afhjelpas genom att betala mer. Då äro vi just inne på den värfvade arméns sluttande plan, på hvilket nu England hunnit ganska långt, och som betecknas af den oerhörda dyrheten af en dylik armé. I den mån landets välstånd stiger och arbetstillfällena ökas, stegras äfven om-

kostnaderna kolossalt för att få folk, och det slutar med att det visar sig vara omöjligt.

Det sades äfven, att den föreliggande motionen vore öfverflödig. Den torde väl ändå kunna sägas icke vara öfverflödig, då under dessa osäkra tider en del af nationen fattats af oro för landets framtida väl, anseende, att dess försvar bör byggas på fast grund. Och hvad denna grund beträffar har sedan den franska revolutionen och det tyska frihetskriget 1813 allmänna värnpligten varit den enda, som af de flesta forskare på detta område ansetts vara fullt pålitlig för anskaffande af de stora arméer, hvilka nutidens krigföring fordrar, och säkerligen är densamma den enda grund, hvarigenom för rimligt pris dessa arméer kunna anskaffas. Jag tror äfven att alla skola erkänna, att Sverige, oaktadt alla framsteg i ekonomiskt hänseende, är och förblir, relativt taget, ett fattigt land, för hvilket enligt min uppfattning det mer än för andra är nödvändigt att ställa sig på värnpligtens grund, och detta gäller enligt min åsigt såväl landt- som sjöförsvaret. Jag tror att allt, som göres för försvaret i afseende å materielen, är nödigt och nyttigt, men det första och viktigaste är, att sjelfva organisationen ställes på en enhetlig, fast grund, och den enda, som här finnes, är enligt min uppfattning och de flesta länders sammanstående vitnesbörd den allmänna värnpligten, hvarför jag på det varmaste får tillstyrka motionen, och anhåller jag, att äfven detta yttrande må tillika med motionen öfverlemnas till vederbörligt utskott.

Motion i fråga om förslag till ny organisation af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

Friherre von Kræmer: Det är i sanning med stor tvekan jag begärt ordet efter den utan tvifvel mest sakkunnige af de 20, som undertecknat den föreliggande motionen, och jag förstår mycket väl allt hvad han sagt; finner det äfven i viss mån berättigadt; men dock blott under vissa förbehåll.

Det är nemligen ett oupphörligt återkommande påstående, att det nuvarande systemet är "för dyrt" och redan af *detta* skäl i längden ohållbart, äfven om dess militära brister kunna afhjelpas genom en del förbättringar, jag tänker exempelvis i afseende å förbättringar på de motioner, vi nyss hörde uppläsa, angående ökad öfningstid för de värnpligtige, och om pension i rätter tid för de indelta.

Men äfven om de värnpligtiges öfningar ökades till 112, 120 eller till och med 150 dagar, skulle de dock kunna förläggas till vår- och sommarmånaderna, och man behöfde icke komma in på frågan om en massa nya, dyrbara kaseruer. Jag tror därför, att påståendet om det nu varande systemets dyrhet, äfven med genomgående förbättringar, tål vid en närmare undersökning. Utan tvifvel kommer det nuvarande systemet med förbättringar att kosta statskassan mer än det för närvarande gör. Men, mina herrar, *statskassan* är väl icke *folket*, icke *landet*? Uppskattar man åter i penningevärde den börda, hvarmed en årslångt utsträckt värnpligt skulle drabba folket, och lägges detta till statskassans utgifter, så betviflar jag, att en sådan beräkning skulle utvisa, att det nuvarande systemet, äfven efter förbättringar, skulle visa sig vara dyrare än ett genomfördt, enbart värnpligtssystem.

Det var endast för att göra denna erinring, som jag åter begärde

Motion i fråga
om förslag till
ny organisa-
tion af landt-
och sjöför-
svaret.
(Forts.)

ordet; ty detta trollord: "det blir för dyrt, det blir för dyrt" skrämmar folket att kasta bort hvad det har utan betänkande, blott för att vinna besparingar, som jag fruktar i verkligheten skola visa sig vara inbillade, så snart man, som sagdt, inberäknar icke blott statskassans utan äfven hela landets utgifter, d. v. s. så väl statskassans *kontanta utgifter* som värdet af folkets *naturprestationer*.

Jag ber att äfven detta mitt anförande måtte få åtfölja förevarande motion vid dess remiss till utskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades ifrågavarande motion jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena till statsutskottet.

Motion om
anslag för
anordnande af
telefonförbin-
delse mellan
Gotland och
fasta landet.

Föredrogs herr *Björlins* den 25 innevarande månad bordlagda motion, n:o 10, om anslag för anordnande af telefonförbindelse mellan Gotland och fasta landet.

Herr Björlin: Herr grefve och talman! Af förekommen anledning anhåller jag att få lemna några upplysningar till fullständigande af min nu föredragna motion, då det kanske ej direkt framgår af densamma, hvad jag nu önskar framhålla.

Innan jag tog någon befattning med motionens utarbetande, trädde jag naturligtvis i förbindelse med sakkunnige personer, hvaribland äfven vederbörande byråchef i telegrafstyrelsen. Och det var först sedan denne förklarar, att tekniska svårigheter icke längre mötte för anordnandet af en sådan telefonförbindelse som den nu föreslagna, som jag beslöt att framlägga motionen. Han gaf mig äfven adress — en uppgift, som jag äfven genom hans föranstaltande erhöi uti officiel skrifvelse från telegrafstyrelsen — på den ingenjör här i staden — han är för öfrigt ombud för den tyska kabelfirman Felten & Guillaume — hvilken uppgjort den kostnadsberäkning, som finnes motionen bifogad. Jag har velat redan nu nämna detta, på det att icke utskottet, hvilket jag hoppas välvilligt kommer att behandla min motion, må liksom en del af dagpressen gjort, förundra sig öfver att jag vändt mig till *utlandets* ingenjörer och icke till vederbörande myndighet här i landet.

Jag anhåller, att detta yttrande måtte få åtfölja motionen till statsutskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades ifrågavarande motion tillika med det deröfver nu afgifna yttrandet till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet friherre *Klingspors* den 25 innevarande januari bordlagda motion, n:o 11, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändrade bestämmelser om arfskatts uttagande från fideikommitterad egendom.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den af herr *Persson, Nils*, väckta, den 25 i denna månad bordlagda motion, n:o 12, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om djupborrningar i södra Sverige.

Vid föredragning af den af herr *Persson, Nils*, väckta, den 25 innevarande januari bordlagda motion, n:o 13, angående skrifvelse till Konungen med begäran om nedsättning i frakten å statens jernvägar för brännorf, torfströ och torfkol, hänvisades denna motion till ett tillfälligt utskott.

Herr *Sandqvist* afgaf en motion, n:o 24, angående skrifvelse till Konungen med begäran om undersökning för anläggande af en jernväg från Sveg i Herjeådalen till lämplig punkt å banan Boden—Gellivare.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Herr talmannen yttrade, att han, efter samråd med herr talmannen i Andra Kammaren, finge föreslå, att vid det sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 31 i denna månad, måtte anställas val dels af ledamöter och suppleanter såväl i det särskilda utskott, Riksdagen beslutit tillsätta, som i den nämnd, hvilken eger att döma, huruvida högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjenta att i deras viktiga kall bibehållas, dels ock af valmän och suppleanter för utseende af komiterade för tryckfrihetens vård.

Detta förslag antogs.

Friherre Palmstierna erhöll på begäran ordet och yttrade: Med herr talmannens medgifvande anhåller jag att få yttra några ord i afseende på den till statsutskottet redan remitterade kongl. propositionen angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar, och anhåller jag att detta mitt yttrande måtte till statsutskottet öfverlemnas.

*Angående
vissa förmåner
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.*

Såsom jag tror, äro här samma ordalag använda, som förekommit i liknande kongl. propositioner sedan lång tid, jag tror 40 år, tillbaka, nemligen att enskilda jernvägsanläggningar *dels* må hafva rättighet att kostnadsfritt begagna å kronans egor belägna, disponibla kalk- och stenbrott jemte grustäppter — hvarom här nu icke är fråga — och *dels* må erhålla upplåtelse af den för jernvägsanläggningar erforderliga, kronan tillhöriga jord "utan annan kostnad än att, hvad angår boställs-jord, eller annan åt enskild person med åborätt eller annorledes upplåten kronojord, ersättning därför lemnas i enlighet med hvad förordningen den 14 april 1866 i sådant afseende stadgar". Det står här: "utan annan kostnad än att" och man skulle därför kunna tro att här vore fråga om någon fördel för enskilda jernvägsanläggningar, men

Angående
vissa förmåner
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(I'orts)

denna fördel inskränker sig till att upplåtelsen sker emot ersättning. Detta var ganska naturligt, då kronan hade en mängd boställsjord, upplåten åt vissa personer, ty ersättning skulle då lemnas icke blott till den nuvarande innehafvaren utan äfven allt framgent. Numera finnes icke dylik jord, utan all kronojord finnes under domänstyrelsens förvaltning och är till stor del utarrenderad. Man skulle kunna ifrågasätta, om icke äfven efter nuvarande ordalydelse de enskilda jernvägsanläggningarne här kunde erhålla jord gratis, dock så att arrendatorerna för löpande arrendetid finge lämplig ersättning. Såsom man faktiskt tydt detta, få emellertid dessa enskilda jernvägsanläggningar först betala arrendatorn ersättning under arrendetiden och dessutom erlagga till kronan ersättning, motsvarande den afsöndrade jordens kapitalvärde, alldeles som om det varit enskild jord. Jag kan således icke förstå, att det är någon förmån beviljad i denna första punkt, der det står: "utan annan kostnad". Enligt min uppfattning är det nu mycket rimligt, om kronan skulle understödja enskilda jernvägsanläggningar genom att gratis upplåta jord, och dertill finnas tvenne skäl. Det ena är, att kronojorden vinner derpå, att jernväg kommer dit. Då arrendetiden för innehafvare af sådan kronojord utgått, kan kronan lätt erhålla högre arrende, sedan jernväg på enskildes bekostnad anlagts i närheten af ifrågavarande jord. Ett ytterligare skäl finner jag deri att, då enskilde numera ofta få släppa till för statens jernvägsanläggningar behöflig mark gratis, äfven kronan bör rimligen gratis upplåta mark om enskilde bygga jernvägar.

Jag skulle endast anhålla, att statsutskottet toge denna sak under betraktande, då det behandlar den förevarande kongl. propositionen.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades det af friherre Palmstierna afgifna yttrandet till statsutskottet.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades friherre *Rappe* under 14 dagar från och med den 29 innevarande månad, och herr *Bergström* från och med sistnämnde dag till den 20 nästkommande februari.

Kammaren åtskildes kl. 3,01 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.